
Ю. Л. БОШИЦЬКИЙ

*Юрій Ладиславович Бошицький, ректор
Київського університету права НАН України,
професор, заслужений юрист України*

КИЇВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ ПРАВА НАН УКРАЇНИ – ПЕРСПЕКТИВИ ТА НОВЕЛИ РОЗВИТКУ У 2013 РОЦІ

На сучасному етапі розбудови української держави, запровадження правових і ринкових реформ набули значної актуальності проблеми перебудови існуючої системи підготовки юриста. У цьому контексті особливо важливою вбачається роль вищої юридичної освіти як основного інструменту, за допомогою якого юрист отримує не лише належну професійну кваліфікацію, а й формуються його професійні ідеали, повага до прав та свобод людини відповідно до Рекомендацій Ради Європи щодо свободи здійснення юридичної професії. Основною метою сучасної вищої юридичної освіти має стати підготовка професіоналів, які дотримуються принципу верховенства права, є опорою у прагненні до демократії, побудови правової держави, що вимагає докорінної зміни вимог до змісту та якості юридичної освіти

Сьогодні юридична освіта являє собою явище досить складне та багатогранне. І завдання Київського університету права НАН України (КУП НАНУ) насамперед полягає у тому, щоб дати студентам повноцінні юридичні знання з навчальних дисциплін,

навички умілого застосування теоретичних положень під час практичної діяльності, а також сформувати у студентів переконаність у тому, що із закінченням навчального закладу не закінчується процес пізнання, що тільки безперервне удосконалення своїх знань, збагачення їх досягненнями теорії та практики – ключ до успіху в діяльності кожного юриста.

У КУП НАНУ, освітня діяльність якого базується на державній формі власності, створюються належні умови для усунення жорсткої регламентації змісту професійної освіти, уніфікації навчальних планів, програм підготовки, уникнення надмірної ідеологізації навчання. Приємно констатувати, що в нашому виші кожен студент отримує можливості реалізації наукового і творчого потенціалу. Наші зусилля скеровані на підготовку правознавця з глибокими класичними знаннями в галузі юриспруденції та виховання особистості, фахівця з високими морально-етичними якостями, патріота своєї країни та професії.

В університеті навчання студентів орієнтовано на формування освіченої, гармонійно розвиненої молодшої людини, яка здатна постійно оновлювати свої фахові знання. Для забезпечення цієї мети у КУП НАНУ широко використовуються сучасні надбання в сфері вітчизняної і європейської освіти, впроваджуються новітні інформаційні технології навчання, креативні педагогічні та науково-методичні досягнення.

КУП НАНУ сьогодні – це динамічний креативний вищий навчальний заклад – єдиний у структурі Національної академії наук України навчальний заклад, який основним завданням ставить комплексність у підготовці висококваліфікованого фахівця-юриста на основі поєднання досягнень освіти і науки. Розвиток університету не стоїть на місці, ми постійно удосконалюємо форми і методи своєї роботи, поліпшуємо умови праці наших співробітників та студентів.

Нині навчально-виховний процес у КУП НАНУ базується на поєднанні принципів наукового, пізнавального, інформаційного та методичного забезпечення, що приводить до творчого опанування та осмислення отриманих знань, а також спонукає до творчої науково-дослідницької діяльності студентів. Кожного року ми удосконалюємо навчальні плани і програми підготовки фахівців, впроваджуємо в навчальний процес нові актуальні спецкурси, які викладають висококваліфіковані фахівці у галузі права. Так, тільки за останній рік упроваджено у навчальний процес такі спецкурси: конституційна юстиція, судовий захист у кримінальній юстиції, інститут конституційної скарги України, космічне право, морське право, захист прав і свобод людини тощо.

Починаючи з 2011 р. здійснюється підготовка магістрів за спільними магістерськими програмами з Варненським вільним університетом «Черноризец Храбр» (Болгарія): «Право Європейського Союзу» та «Міжнародне право і безпека». Ми є єдиним вишем України, який реалізує спільні магістерські програми з міжнародного права з цим університетом. У 2013 р. планується розширення переліку магістерських програм.

Важливим і визначальним етапом розвитку Університету та організації навчання є ліцензування і акредитація напрямів підготовки (спеціальностей), за якими здійснюється підготовка фахівців у навчальному закладі. Хочу зазначити, що в цьому навчальному році планується пройти ліцензування підготовки магістрів за спеціальністю «Інтелектуальна власність» і молодших спеціалістів за спеціальністю «Правознавство» у власному коледжі на Рівненщині.

КУП НАНУ був першим в Україні університетом, який у 2007 р. започаткував впровадження майстер-класів у сфері юриспруденції як сучасної інноваційної форми навчання студентів. До їх проведення запрошуються найкращі вітчизняні та іноземні фахівці різних галузей права, авторитетні юристи-практики. Тільки упродовж цього навчального року студенти мали змогу прослухати майстер-класи відомих в Україні і світі правознавців: Ю. Шемшученка, академіка НАН України, директора Інституту держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, почесного ректора КУП НАНУ; Н. Карпачової, Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини (1996–2012 рр.); В. Євдокимова, Голови Союзу юристів України, Президента Всесвітньої організації юристів; Г. Барамідзе, заступника голови Парламенту Грузії; М. Свантнера, директора відділу з питань співробітництва з деякими країнами Європи та Азії Всесвітньої організації інтелектуальної власності (Швейцарія); П. да Кунья, директора Міждисциплінарного інституту Університету Порто (Португалія); Е. Сомерса, директора Морського інституту Університету м. Гент, завідувача кафедри міжнародного морського права Гентського університету (Бельгія); Ж. Маріона, Генерального секретаря Євразійського офісу Федерації всесвітнього миру (Франція); П. Хрїстова, декана юридичного факультету Варненського вільного університету «Черноризец Храбр» (Болгарія); С. Статєва, ректора Університету національного та світового господарства (Болгарія); О. Буріана, президента Асоціації міжнародного права, директора Інституту держави і права НАН Республіки Молдова (Молдова); П. Кліми, доктора права, викладача Метропольного університету у Празі (Чеська Республіка); С. Маттейссена, Омбудсмена міста Роттердам (Нідерланди) та інших. Майстер-класи направлені на підвищення якісного рівня вищої юридичної освіти і посилення її конкурентоспроможності, привабливості й ефективності. На першу половину 2013 р. заплановано майстер-класи А. Гасемі Алі-Абаді, Надзвичайного і Повноваженого Посла Ісламської Республіки Іран в Україні; К. Шьоненбергера, Надзвичайного і Повноваженого Посла Швейцарії в Україні; О. Жуковця, Першого секретаря Посольства Республіки Білорусь в Україні; Я. Колларі, радника I класу, керівника Консульського відділу Посольства Угорської Республіки в Україні та інших. Ці майстер-класи будуть корисними для студентів факультету міжнародних відносин.

Одним із новітніх завдань на 2013 р. стало створення мультимедійних аудиторій для упровадження інноваційних комп'ютерних технологій, які відповідають викликам сучасного інформаційного суспільства і забезпечать високий рівень якості юридичної освіти. Використання комп'ютерів для контролю знань є економічно вигідним і сприятиме підвищенню ефективності навчального процесу. Сьогодні ми вже ввели в експлуатацію дві надсучасні аудиторії – інтерактивного тестування і інформаційно-комунікативних технологій, які обладнані інтерактивними дошками, комп'ютерами останнього покоління.

Інший напрям застосування інформаційних технологій пов'язаний з можливістю використання мережі для здійснення віртуальних занять з різних галузей права, можливістю спостерігати за проведенням судових засідань та в режимі он-лайн спілкуватися з викладачами з інших університетів як в Україні, так і за кордоном, проведення он-лайн майстер-класів видатних вітчизняних та зарубіжних науковців як у самому університеті, так і за його межами, наукових конференцій з трансляцією у мережі Університету та світовій мережі Інтернет.

Тому важливою новелою 2013 р. стануть системні заходи, спрямовані на підвищення інформаційної компетентності студентів Київського університету права НАН України, які необхідні для якісного освоєння всіх профільних навчальних предметів. У ширшому сенсі слова вона формується як

відповідь на виклик ХХІ ст., тобто як компетенція, якою мають володіти майбутні фахівці. Опанування комп'ютерної культури, формування інформаційної компетенції студентів – необхідна умова включення молодого покоління у світовий інформаційний простір.

У лекційних аудиторіях, читальних залах бібліотеки підключено WI-FI, що дає можливість студентам отримувати доступ до нормативно-правової бази через мережу Інтернет, у тому числі, під час занять.

Національною програмою «Освіта. Україна ХХІ століття» передбачено забезпечення розвитку освіти на основі прогресивних концепцій, запровадження у навчальний процес новітніх педагогічних технологій та науково-методичних досягнень, створення нової системи інформаційного забезпечення освіти. Дистанційне навчання в системі вищої освіти України стрімко розвивається. Завдяки сучасним технологіям цей процес має позитивну динаміку і ефективні результати. Нині дистанційна освіта – це найбільш перспективна форма заочного навчання, із використанням сучасних технічних засобів зв'язку та передачі інформації, а технології дистанційного навчання можна використовувати як в усіх формах навчання (очна, вечірня, заочна, очно-заочна), так і в усіх типах навчання (перша освіта, друга освіта, перепідготовка й перекваліфікація кадрів, семінари, тренінги тощо). Забезпечуючи свободу вибору місця, часу та темпу навчання за допомогою сучасних технологій та мультимедіа, дистанційне навчання надає молоді, яка не може поєднувати навчання з роботою або проживає у глибинці, можливість отримати повноцінну освіту. Особливу роль дистанційне навчання відіграє для надання освіти особам із обмеженими можливостями, військовослужбовцям, безробітним тощо. Крім того, за оцінкою світових освітніх систем, дистанційне навчання заощаджує значні кошти порівняно з іншими. Дистанційне навчання пропонує студентам оперативнотримувати консультації викладача, інформацію про терміни складання заліків та екзаменів, знаходячись у різних точках світу. Сучасні мультимедіа допомагають зробити процес дистанційного навчання зрозумілим, наглядним, доступним, який нічим не поступається традиційним формам спільної роботи викладачів і студентів.

Як зазначається в проєкті Концептуальних засад розвитку електронної освіти в Україні, одним із інструментів розвитку інформаційного суспільства є електронна освіта, впровадження якої сприятиме створенню умов для оновлення форм, засобів, технологій та методів викладання дисциплін та розповсюдження знань; розширенню доступу до освіти всіх рівнів з урахуванням можливості побудови власної траєкторії навчання; розвитку в учнів навичок ХХІ століття. Реалізація Концепції дасть змогу поліпшити якість освіти, розробити механізм забезпечення її стійкого інноваційного розвитку, варіативності, індивідуалізації та персоналізації навчання; створити та використовувати у навчальному процесі сучасні цифрові освітні ресурси і організувати ефективний доступ до них через мережу Інтернет; розвинути інформаційну взаємодію та інтегрувати навчальні заклади у світовий інформаційний освітній простір.

Дистанційне навчання у КУП НАНУ започатковане у грудні 2004 року. Сьогодні дистанційно отримати освіту можна за двома юридичними спеціальностями: міжнародне право і правознавство. Також відділення забезпечує довузівську підготовку осіб, які не мають можливості відвідувати заняття тричі на тиждень на відділенні профорієнтаційної роботи та довузівської підготовки. Удосконалення організації навчального процесу за дистанційною формою навчання в КУП НАНУ є пріоритетним завданням на 2013 р., адже за інформаційними технологіями – майбутнє, а КУП НАНУ завжди був і залишається креативним вишем, який підтримує інноваційні форми й методи навчання.

В останні роки в усьому світі спостерігається тенденція до зростання ролі вищої освіти. У зв'язку з цим цілком можна пояснити великий інтерес громадськості до діяльності вищих навчальних закладів. З цього випливає важливість внутрішнього аналізу діяльності усіх структурних підрозділів університету, факультетів, кафедр та відділень (відділів), моніторинг основних показників діяльності, які лягають в основу ранжування вищих навчальних закладів як Міністерством освіти і науки України, так і іншими вітчизняними та міжнародними експертними групами. Ми добре усвідомлюємо, що входження рівноправними учасниками до європейського науково-освітнього простору визначається не лише додержанням формальних вимог, а й відповідністю університетської освіти найвищим міжнародним стандартам.

Так, у нещодавно опублікованому рейтингу вишів «Компас», у якому упродовж шести років беруть участь вищі навчальні заклади, що готують фахівців таких напрямів, як «Бізнес-економіка», «Архітектура-будівництво», «Право», «ІТ» та інженерно-технічні спеціальності, Київський університет права НАН України посів місце у десятці лідерів вищої школи. Хочу акцентувати увагу, що діяльність 239 вищих навчальних закладів України в межах рейтингу аналізували та оцінювали випускники, компанії-роботодавці та представники компанії-експертів, що, в свою чергу, свідчить про об'єктивність та неупередженість рейтингу в цілому.

Науково-дослідна робота Київського університету права НАН України залишається одним із пріоритетних напрямів його розвитку та невід'ємною складовою діяльності університету, що спря-

мована на задоволення потреб навчально-виховного процесу і здійснюється з метою інтеграції наукової, навчальної і виробничої діяльності в системі вищої юридичної освіти. Згідно з Планом дій щодо забезпечення якості вищої освіти України та її інтеграції в європейське та світове співтовариство, затвердженим наказом Міністерства освіти і науки України, основними принципами, які зумовлюють розвиток вищої освіти в Україні в рамках Болонського процесу, є: створення інноваційного простору на основі освітньої і наукової підтримки; адаптація системи вищої освіти до норм, стандартів і основних принципів європейського простору вищої освіти; забезпечення соціального контексту вищої освіти, який надасть можливість випускникам вищих навчальних закладів формувати свою професійну кар'єру на основі соціальної справедливості, відповідальності та загальнолюдських цінностей. Саме ці вагомні аргументи покладені в основу активізації наукової діяльності Київського університету права НАН України. Починаючи з 2010 р., університет щорічно проводить шість міжнародних та всеукраїнських науково-практичних конференцій: «Наукові читання, присвячені пам'яті В. М. Корецького», «Сучасні проблеми правової системи України», «Законодавство України: проблеми та перспективи розвитку», «Європейська юридична освіта і наука: студентський вимір», «Актуальні проблеми правотворення в сучасній Україні», «Сучасні проблеми гуманітаристики: сучасні проблеми, комунікативні та педагогічні стратегії». Три останні проходять на базі наших відокремлених підрозділів у Рівному та Ужгороді – у Рівненському й Ужгородському інститутах відповідно.

Київський університет права НАН України системно підходить до питання інтеграції у європейське та світове освітянське співтовариство, яке виражається в поступовому розвитку співробітництва з відомими зарубіжними університетами, організаціями, асоціаціями, агентствами, фондами й установами. Результатом плідної співпраці КУП НАНУ з іноземними закладами та установами є реалізація низки міжнародних проектів, проведення конференцій, участь працівників університету в різноманітних міжнародних програмах, що в цілому дає можливість розширювати кордони міжнародного співробітництва. Університет у 2012–2013 навчальному році започаткував цілий ряд нових наукових заходів міжнародного формату. Зокрема, у жовтні 2012 р., на базі КУП НАНУ, спільно із Асоціацією юристів Російської Федерації, Асоціацією юридичних вузів Російської Федерації було проведено міжнародну науково-практичну конференцію «Сучасні парадигми юридичної компаративістики в аспекті розвитку національних правових систем».

Поряд із тим, у рамках реалізації договору про співпрацю з Асоціацією міжнародного права Республіки Молдови в КУП НАНУ, у листопаді 2012 р. проведено міжнародний круглий стіл «Співробітництво в Причорноморському регіоні: тенденції і перспективи» за участю провідних науковців України та Молдови.

З метою активізації дослідницького потенціалу університету, об'єднання науковців у творче співтовариство та для регулярного обміну науковою інформацією і визначення перспективних напрямів наукових досліджень в КУП НАНУ сформовано науково-дослідні центри та лабораторії, зокрема Центр політологічних, гуманітарних та прикладних досліджень, Науково-дослідна лабораторія з права біоетики та медичного права, Сектор права інтелектуальної власності, Сектор екологічного права, кожний із яких має власну історію та наукові здобутки. У 2012–2013 навчальному році в університеті також створено сектор міжнародного морського права, який став ініціатором та організатором проведення 11 грудня 2012 р. Міжнародної науково-практичної конференції «Міжнародно-правові проблеми сучасного торговельного права». Під час проведення конференції обговорено сучасні теоретичні та практичні проблеми правового регулювання торговельного мореплавання.

Водночас необхідність здійснення науково-дослідної діяльності студентів університету керівництвом сприймається як аксіома, оскільки характерною особливістю вищої освіти є органічне поєднання навчального та наукового процесів, що сприяє підвищенню якості підготовки фахівців з вищою освітою, поглибленому вивченню програмного матеріалу, розвитку наукового мислення і творчого підходу до вирішення теоретичних та практичних завдань майбутньої діяльності. З метою підвищення заінтересованості майбутніх студентів до юридичної освіти та науки, сприяння розвитку громадянського суспільства через залучення молоді до обговорення найбільш актуальних питань сьогодення Київський університет права НАН України за підтримки Міністерства освіти і науки України в 2012–2013 н. р. став ініціатором проведення Конкурсу наукових робіт ім. В. М. Корецького для учнів 11-х класів під назвою: «Права людини в сучасному світі: погляд молоді».

Важливою складовою в системі підготовки майбутніх науковців у вищих навчальних закладах є організація залучення студентів до науково-дослідної діяльності через публікації наукових робіт, що відкриває можливості для розкриття творчого потенціалу особистості. Процес підготовки наукових публікацій та публічних виступів формує професійно значущі уміння та навички. Саме через таку форму наукової роботи студенти мають можливість проявити власний творчий підхід у висвітленні обраної тематики та продемонструвати самостійне інноваційне осмислення отриманих знань. Саме

для реалізації цієї мети університет у «Часописі Київського університету права» започаткував рубрику «Студентська трибуна», яка надає можливість публікувати студентські наукові доповіді.

Філософія функціонування та розвитку Університету – підготовка висококваліфікованих, соціально адаптованих, високодуховних, освічених на цінностях і здобутках освіти та науки правників, які можуть бути мобільними на європейському ринку праці.

Безумовно, гордістю нашого університету є бібліотека. Її фонди нараховують понад 130 тисяч друкованих видань та понад 2 тисяч найменувань електронних документів і являють собою одне із найсучасніших університетських зібрань юридичної літератури. Велике наукове значення має 17-тисячний фонд періодичних видань та наукових збірників, у якому зберігаються не лише вітчизняні видання юридичного спрямування, а й фундаментальні зарубіжні правові журнали. Інновацією діяльності університетської бібліотеки є широке використання електронного каталогу, який налічує понад 30 тисяч бібліографічних записів.

Для поширення серед студентів, аспірантів та викладачів університету новин із наукових і студентських сфер, з метою інформування про креативні заходи вузу та нові видання, про новини в сфері юриспруденції, а також мистецтва, літератури, класичної музики та бібліотечних надходжень у 2013 р. буде модернізовано університетський інформаційно-аналітичний вісник «КУП (Калейдоскоп університетських подій)».

Після неодноразових візитів і виступів з майстер-класами М. Свантнера, директора відділу з питань співробітництва з деякими країнами Європи та Азії Всесвітньої організації інтелектуальної власності (Швейцарія), КУП НАНУ отримав бібліотеку-депозитарій Всесвітньої організації інтелектуальної власності (WIPO). Відкриття першої та єдиної в Україні бібліотеки-депозитарію ВОІВ здійснено в рамках програми «WIPO Publications Depository Library Program» та покликано сприяти більш глибокому ознайомленню фахівців у галузі інтелектуальної власності з діяльністю ВОІВ, питаннями правового регулювання та захисту інтелектуальної власності.

У сучасному бурхливому світі успішний вуз не може ефективно розвиватися без перспективної стратегії міжнародної діяльності. КУП НАНУ інтенсивно розширює та поглиблює закордонні контакти, сприяє розвитку міжнародного співробітництва у сфері освіти та науки. Для КУП НАНУ вже традиційним є систематичні візити іноземних науковців, які проводять майстер-класи, беруть участь у семінарах, «круглих столах» і організованих вузівцями міжнародних конференціях.

Міжнародна освітня та наукова робота у цьому році буде здійснюватися в рамках укладених угод про співпрацю, основними положеннями яких є обмін науковим досвідом, спільна дослідницька діяльність, обмін науковою літературою, перспективи впровадження міжнародних магістерських програм з отриманням подвійного диплому.

Наведу приклад. Протягом 2012 р. було укладено 17 меморандумів про співпрацю з такими закладами, як Гентський університет (Бельгія), Університет національного та світового господарства (Болгарія), Ростовський державний економічний університет (Російська Федерація), Асоціація юридичних вузів (Російська Федерація), Університет імені 1 грудня 1918 року м. Альба Юлія (Румунія), Кавказький міжнародний університет (Грузія) та інші.

На Міжнародній спеціалізованій виставці «Освіта та кар'єра-2013», яка проходила 11–13 квітня 2013 р., КУП НАНУ виборов Гран-прі у номінації «Міжнародне співробітництво в галузі освіти і науки». Думаю, це висока заслужена оцінка діяльності усього нашого колективу.

Як зазначалося вище, посилення соціального захисту та соціальної підтримки викладачів і студентів, розвиток університетської соціальної інфраструктури, розвиток і модернізація матеріально-технічної бази навчального процесу й наукових досліджень, забезпечення фінансової стабільності університету є одним із основних завдань перспективного розвитку КУП НАНУ. Особлива увага буде приділятися роботам у Рівненському інституті. Приведення будівлі інституту в належний стан потребувало значних матеріальних витрат, оскільки капітальний ремонт проводився не тільки в навчальних приміщеннях, а й в кімнатах гуртожитку. Відбулося урочисте відкриття відремонтованого корпусу навчального закладу – непримітна будівля перетворилася на гарний та солідний навчальний заклад. Наразі на базі Рівненського інституту Рівненська обласна державна адміністрація постійно проводить свої заходи. У 2013 р. ми й надалі будемо продовжувати облаштування території навколо корпусу.

У результаті модернізації будівлі основного корпусу в Києві на другому поверсі облаштовано чотири мультимедійні аудиторії.

Хочу відзначити, що завершено будівництво університетського храму на честь Преподобного Нестора Літописця. Сьогодні ми працюємо над підготовкою необхідних документів для внесення храму до загального реєстру церков та введення його в експлуатацію.

На завершальному етапі відкриття ще одного корпусу на території КУП НАНУ, в якому розмістяться юридична клініка «Фенікс», студентський парламент, сучасний копії-центр, книжковий магазин та студентське Інтернет-кафе. Спорудження павільйону здійснено в найкоротші терміни.

Тривають роботи з підготовки проекту на реконструкцію центрального входу навчального корпусу КУП НАНУ, господарських споруд та будівництво навчально-бібліотечного корпусу на території університету.

Підсумовуючи все зазначене вище, хочу наголосити, що у 2013 р. Київський університет права НАН України, поглиблюючи підхід до комплексного, системного та методичного пошуку шляхів удосконалення свого розвитку й оперативного впровадження креативних ідей, планує модернізувати освітню, наукову, інформаційну, виховну та міжнародну складову власної діяльності до сучасних вимог європейської освіти. А з позицій та вимог сучасного освітянського менеджменту ми намагатимемося забезпечити майбутній розвиток університету максимально ефективним. І в цьому аспекті, без сумніву, максимально ефективним повинен бути й процес розвитку національної юридичної освіти.